

17. Мельничук О. Політика більшовиків в українському селі у 1919 – 1920 рр. / О. Мельничук, Н. Кузьмінець // Український селянин. – 2002. – вип. 6. – с. 89 – 91.
18. Малик Я. Насадження радянського режиму в українському селі (жовтень 1917–1920 рр.) : дис. ... д-ра іст. наук / Я. Малик. – Л., 1997. – 495 с.
19. Деникин А. Очерки русской смуты / А. Деникин // Вопросы истории. – 1994. – № 9. – с. 88 – 111.
20. Четыркин А. Развал тыла и разложение армий Деникина / А. Четыркин // Исторические записки. – М., 1941. – № 12. – С. 3 – 38.
21. Деникин А. Очерки русской смуты / А. Деникин // Вопросы истории. – 1994. – № 4. – с. 80 – 105.
22. ДАРФ. – ФР.5827. – Оп.1. – Спр. 107. – 3 арк.
23. Очерки развития народного хозяйства Украинской ССР. – М., 1954. – 378 с.
24. Федюк В. Белое движение на Юге России : дис. ... д-ра ист. наук / В. Федюк. – Ярославль, 1995. – 572 с.
25. Обращение власти к населению // Таврический день. – № 2. – 1919.

Корновенко С.В. ЭВОЛЮЦИЯ ВЗГЛЯДОВ ЛИДЕРОВ БЕЛОГО ДВИЖЕНИЯ ЮГА РОССИИ НА СУЩНОСТЬ АГРАРНОГО ВОПРОСА И ПУТИ ЕГО РЕШЕНИЯ.

В статье освещается эволюция взглядов лидеров белого движения Юга России (А.Деникина, П.Врангеля, Л.Корнилова и др.) на сущность аграрного вопроса и пути его решения.

Ключевые слова: белое движение, гражданская война, Юг России, аграрный вопрос.

Kornovenko S.V. THE EVOLUTION OF VIEWS OF WHITE MOVEMENT LEADERS IN SOUTHERN RUSSIA ON THE ESSENCE OF THE AGRARIAN QUESTION AND WAYS OF ITS DECISION.

The article highlights the evolution of views of the White Movement leaders of Southern Russia (A. Denikin, Wrangel, L. Kornilov, etc.) on the nature of the agrarian problem and ways to resolve it.

Keywords: White movement, civil war, southern Russia, the agrarian question.

УДК 94 (477.83.86)

Л.І. Шологон

НАУКОВІ ПРАЦІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РУХУ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ ЗАЗНАЧЕНОГО ЧАСОВОГО ПРОМІЖКУ

В статті аналізуються наукові праці з історії М.Грушевського, І. Франка та інших авторів. Вони дозволяють отримати інформацію про розвиток української історичної науки Галичини в кінці ХІХ – початку ХХ ст.

Ключові слова: наукові праці, вчені, історична наука, Галичина.

Наукова, науково-популярна та навчальна література з різних галузей знань, виконуючи у суспільстві свої специфічні функції, виступає водночас і як важливе історичне та історіографічне джерело. Її цінність з джерелознавчої точки зору полягає в тому, що всі наукові праці, незалежно від їх змісту і часу створення, виступають у ролі матеріального свідчення про розвиток наукових знань [1, с. 432].

Наукові праці вчених є важливими джерелами для дослідження історії того чи іншого часового проміжку, оскільки дозволяють з'ясувати дуже важливу складову культурного розвитку тієї чи іншої держави або нації – рівень наукових праць в різних галузях знань та проблеми, на які звертають увагу дослідники. Особливо цінними є наукові дослідження кінця ХІХ – початку ХХ ст. для вивчення національно-культурного руху українців Галичини, оскільки їхнє створення безпосередньо пов'язане з організацією та діяльністю НТШ, відкриттям окремих українських кафедр у Львівському університеті та появою цілої плеяди талановитих дослідників. Науковий доробок українських вчених кінця ХІХ – початку ХХ ст. становить неабияке значення для сучасної історичної науки, оскільки без його ґрунтовного аналізу складно вивчати події культурного життя в краї.

Обрана тема не залишилася поза увагою дослідників. Зокрема, в працях відомих українських діячів В.Гнатюка [2], М.Грушевського [3], опублікованих в кінці XIX – початку XX ст., були висвітлені окремі її аспекти. Не оминули увагою згадану проблематику радянські вчені та українські дослідники за кордоном [4, 5]. Неабияку зацікавленість до наукових праць галицьких вчених, зазначеного часового проміжку, проявили сучасні українські науковці, зокрема, В.Бурдуланюк [6], Я.Дашкевич [7], В.Костюк [8], В.Педич [9], В.Смолий [10] тощо. Однак комплексного розв'язання вона ще не отримала в українській історіографії.

Метою статті є аналіз наукових праць українських істориків кінця XIX – початку XX ст., як важливих джерел до вивчення національно-культурного руху українців Галичини зазначеного часового проміжку.

Впродовж цього часу в краї з'явилося чимало ґрунтовних досліджень з історії українських етнічних земель, теорії та історії української літератури, етнографії, статистики, права, різнопланові періодичні наукові та археографічні видання тощо. Проте чи не найвагоміші досягнення, в кінці XIX – початку XX ст., було зроблено в дослідженні історії України. В першу чергу це відбулося завдяки науковій діяльності Михайла Грушевського. Його перша праця українською мовою «Громадський рух на Україні – Руси у XIII віці» була надрукована у першому томі «Записок НТШ» 1892 р. [11, с. 1].

1894 р. вчений очолив кафедру «всесвітньої історії» у Львівському університеті, а фактично у дуже молодому віці (27 років) став першим університетським професором з нового фаху – історії України. У вступній лекції, яку М.Грушевський виголосив перед студентами, він виклав, розроблені ним, методологічні принципи наукового дослідження, заявивши, що в науці треба завжди шукати і ніколи не задовольнятися досягнутим, не сподіватися, що пізнав усю істину. Далі, він зазначив, що у науковій роботі належить дотримуватися таких основних положень: по-перше, слід позбутися догматичного підходу, що суперечить самій суті науки; по-друге, суворо триматися об'єктивізму в підході до вивчення і використання джерел; і по-третє, не допускати фальшивої реконструкції або ж довільної інтерпретації фактів, аби правдиво висвітлювати історичний процес.

У вступній лекції вчений також виклав власну концепцію історії України, у якій чи не найважливішою засадою було таке: «Народ, маса народня... єсть, і повинні бути альфою і омегою історичної розвідки. Він – із своїми ідеалами і змаганнями, з своєю боротьбою, поспіхами й помилками – єсть єдиний герой історії» [12, с. 145]. Цими словами він переконливо довів свою відданість позитивістській історіософії, яка була панівною в історичній науці другої половини XIX ст.

Проте чи не найважливішим завданням, поряд із викладацькою та громадською діяльністю М.Грушевського, було написання ґрунтовної наукової праці з історії України, яка за словами вченого, стала найважливішою справою всього його життя. Перший фундаментальний виклад історії українського народу від найдавніших часів і до середини XVII ст. побачив світ у десятих томах (13-ти книгах) впродовж 1898 – 1936 рр. За період праці вченого у Львові було написано шість томів «Історії України-Руси». В передмові до першого тому він писав: «Я з початку мав замір дати книжку більш популярну, приступну для якнайширших кругів нашої суспільності. Приглянувшись ближше, я переіменувив намір: в сучаснім стані нашої науки мені здавався далеко потрібнішим строго науковий курс, що міг би вводити в науку і знайомити з сучасним станом питань нашої історії...» [13, с. 1].

Необхідно також звернути увагу й на те, що, на думку дослідника історіософії М.Грушевського Омеляна Пріцака, перших шість томів «Історії України-Руси» написані істориком-позитивістом, наступні, створені в київський період життя вченого, істориком-соціологом, оскільки на нього справила неабиякий вплив паризька школа соціології [14, с. 57].

Незважаючи на це, слід зазначити, що перша багатотомна і фундаментальна праця з історії України М.Грушевського була написана на широкій джерельній та історіографічній базі, оскільки вчений використав документи як вітчизняних так і зарубіжних архівів та висновки своїх попередників, а також матеріали таких суміжних наукових дисциплін як археологія, соціологія, лінгвістика, фольклор тощо. Він зробив ґрунтовний аналіз багатьох дискусійних питань української історії. Тому, безперечно, «Історія України-Руси» найвидатніше дослідження з української історії кінця XIX – початку XX ст., своєрідний синтез історичних знань цього періоду [15, с. 19].

Варто звернути увагу на іншу епохальну працю М.Грушевського «Звичайна схема «руської» історії й справа раціонального укладу історії східного слов'янства», що була

опублікована в 1904 р. У ній український вчений, на відміну від пануючих на той час концепцій і поглядів російських істориків (М.Карамзіна, С.Соловйова, В.Ключевського та ін.), які, виконуючи соціальне замовлення царської влади, виправдовували й пропагували концепцію «общерусской» історії і культури та заперечували самостійний розвиток українського і білоруського народів, рішуче обстоював право кожного східнослов'янського народу на свій історичний розвиток. «Ми знаємо, – писав він, що Київська держава, право, культура, були утвором одної народності, українсько-руської, Володимиро-Московська – другої великоруської» [16, с. 18].

Таким чином, концепція давньої української історії, обґрунтована М.Грушевським в його наукових працях, була відносно новою для суспільно-політичної думки кінця XIX – початку XX ст., проте неабияк сприяла посиленню інтересу до минулого свого народу та зростанню національної самосвідомості українців Галичини.

Окрім цього, М.Грушевський плідно працював і над формуванням власної історичної школи. Серед своїх учнів і послідовників в автобіографії він назвав О.Терлецького, Д.Коренця, М.Кордубу, С.Томашівського, С.Рудницького, О.Целевича, Ю.Кміта, З.Кузеля, О.Чайківського, В.Герасимчука, О.Сушка, В.Голійчука, І.Джиджору, І.Кревецького, І.Крип'якевича [17, с. 227] та ін. Перші наукові розвідки з історії названих дослідників з'явилися на сторінках академічного часопису – «Записок НТШ».

Також професор М.Грушевського та його учні зробили неабиякий внесок у розвиток української археографії. На засіданні історико-філософської секції НТШ 16 листопада 1894 р. було обговорено і схвалено документ під назвою «Про видання джерел до історії українсько-руської», де вчений виступив з пропозицією започаткувати видання цінних неопублікованих документів з української історії, оскільки «без живіших заходів коло публікації історичного матеріалу не можна сподіватись корисного поступу студій історичних і історіографії руської...» [18, с. 29]. Сучасний дослідник М.Капраль, який запровадив згаданий документ до наукового обігу вважає, що М.Грушевський подав його з метою видання матеріалів, які б доповнили джерельну базу написання планованої ним «Історії України-Руси» [19, с. 395].

Ініціатор археографічного видання під назвою «Жерела до історії України-Руси» передбачав, що воно виходитиме двічі на рік, окремими томами (кожен з яких матиме 25 друкованих аркушів), що будуть стосуватися окремої тематики і складатися із вступної статті, тексту джерел і окремих покажчиків. Під керівництвом М.Грушевського археографічна комісія НТШ видала протягом 1895 – 1914 рр. 10 томів цієї праці, 4 з яких підготував до друку безпосередньо він [6, с. 62]. Отже, план публікації двох томів на рік не був виконаний, так само, як і видання всіх тематичних збірників джерел, запланованих раніше вченим. Від початку діяльності комісії найактивніше почав втілювати її плани в життя сам М. Грушевський, який видав у чотирьох томах описи королівщини на західноукраїнських землях у XVI ст.

До першого тому «Жерел до історії України-Руси» (1895 р.) ввійшла вступна стаття ініціатора видання «Економічний стан селян на Подніпров'ю галицьким в половині XVI в. на основі описей королівщини» і документи, що розкривали люстрації земель Галицької і Перемишльської. До другого тому (1897 р.) були включені люстрації королівщини в землях Перемишльській і Сяноцькій в 1565 р. До третього (1900 р.) – люстрації королівщини в землях Холмській, Белзькій і Львівській в 1564 – 1565 рр. Всі збірки вийшли завдяки зусиллям М.Грушевського. Так само як і восьмий том джерел (1903 р.). Матеріали до вивчення історії Галичини (актові джерела, створені впродовж 1648–1651 р.), ввійшли до четвертого та п'ятого томів (1898 р, 1901 р.), які зібрав і впорядкував С.Томашівський. Він підготував до друку також шостий том видання (1913 р.), де вмістив літописні пам'ятки 1648–1657 рр. та польські документи з історії Хмельниччини. До сьомої збірки джерел (1911 р.) були включені також актові матеріали з історії Хмельниччини 1648 – 1655 рр., опрацьовані М.Корбудою. Документи з історії українського козацтва до 1631 р., що ввійшли до дев'ятої книги, були підготовлені до друку І.Крип'якевичем. Щоденник Якова Марковича 1735–1740 рр., впорядкований видатним дослідником української генеалогії В.Модзалевським, був надрукований у десятому томі, що побачив світ 1913 р. [20].

Ознайомлення з тематикою документів, що з'явилися на сторінках серійного археографічного видання «Жерела до історії України-Руси», дозволяє зробити висновок про плідну наукову працю М.Грушевського, С.Томашівського, І.Крип'якевича, М.Кордуби, які опрацьовували чимало документів в архівах України, Польщі, Росії, Італії, цінних для вивчення економічної історії Галичини другої половини XVI – першої половини XVII ст., процесу

формування українського козацького війська, визвольних змагань під проводом Богдана Хмельницького тощо, і заклали передумови для глибокого дослідження окремих сторінок національної історії.

Чимало праць історичного характеру в Галичині було створено видатними літераторами, публіцистами та громадсько-політичними діячами. Серед них особливої уваги заслуговують наукові розвідки голови філологічної секції НТШ впродовж 1898 – 1908 рр., відомого вченого Івана Франка. Дослідник зацікавився національно-культурними та суспільно-політичними процесами у краї в період революційних подій 1848 р. Так, праця «Панщина та її скасування 1848 р. в Галичині» [21, с. 7] вперше була надрукована окремим виданням 1897 р., а ґрунтовна джерельна база даного дослідження поєднана з досить популярним викладом матеріалу, розрахованим і на читачів-селян. Також І.Франко в серії статей, вперше опублікованих в часописі «Народ», під заголовком «Півстоліття. Нарис історії Австрії від р. 1840 до 1890», писав про те, що з історії Австрії написано чимало праць, але їхніми авторами є, як правило, представники німецької національності, які «майже всі забувають наші галицькі справи, або торочать про них нісенітницю» [22, с. 8]. Саме це спонукало вченого до роботи над згаданою історичною розвідкою, яку йому так і не вдалося завершити. Світ побачив лише її перший розділ «Абсолютизм і народні революції в Австрії (головно 1835 – 1848рр.)». Згаданій проблемі присвячено і ряд інших праць І.Франка: «Матеріали і уваги до історії австро-руського відродження 1772 – 1848», «Причинки до історії 1848 р.» тощо. Вчений звернув увагу і наабиякі труднощі при дослідженні подій 1848 р. в Галичині: «Офіціальні архіви судові і адміністраційні з тих часів ще закриті для науки, а ті рукописні та усні відомості і матеріали, які заховались в приватних руках, занадто уривкові, не раз дрібні і случайні, так що тільки систематичне їх збирання, публікування і вияснювання може звільна (частково. – Л.Ш.) поповнити наше знання про тодішні відносини» [23, с. 403].

Безперечно, заслуговують уваги наукові розвідки з історії відомого громадсько-політичного діяча та дослідника Михайла Павлика. Він як бібліотекар НТШ, секретар філологічної секції зробив чималий внесок у розвиток української науки кінця ХІХ – початку ХХ ст. Найбільш плідною науковою діяльністю був відзначений період його роботи в НТШ.

М.Павлик упродовж тривалого часу досліджував проблему українського культурницького поступу, зокрема, він збирав і узагальнював матеріали про роботу читальень, освітніх товариств і спілок. Цій темі присвятив цикл статей та наукових праць. Серед них однією із найбільш ґрунтовних є дослідження «Про русько-українські читальні», яке побачило світ 1887 р. і отримало чимало схвальних відгуків своїх сучасників. Зокрема, І.Франко дуже високо оцінив рівень наукової праці на сторінках часопису «Правда» [24, с. 8].

Досліджуючи історію, він був близький за методологією до теоретиків як народницького підходу, так і державницького. М.Павлик в основу наукового пошуку поклав ідеї гуманізму й загальноєвропейській позитивний історичний досвід, конкретизувавши їхній вплив на українську історію та культуру.

Важливою частиною його наукової діяльності стала актуалізація наукової та епістолярної спадщини М.Драгоманова. З цією метою він доклав чимало зусиль, щоб опублікувати листування вченого з Н.Кобринською, Т.Окуневським, М.Бучинським. Значним внеском у справу збереження епістолярної спадщини М.Драгоманова стало видання М.Павликом у Чернівцях семи томів «Переписки Михайла Драгоманова з М.Павликом». Підготовка та видання збірників праць, документів М.Драгоманова, листування, статей і спогадів про нього засвідчують великої ваги внесок М.Павлика в скарбницю української науки [8, с. 72].

Варто звернути увагу і на наукову працю голови Товариства ім. Шевченка впродовж 1893–1896 рр., згодом дійсного члена історико-філологічної секції, члена Крайової шкільної ради, гімназійного професора, історика за фахом Олександра Барвінського. Він створив перші україномовні підручники для шкіл, був також автором низки наукових та популярних історичних розвідок про український національний рух у ХІХ ст.

Популярні праці О.Барвінського «Ілюстрована історія Руси» (1890 р.), «Історія Руси. Часть III. Русь под панованем Литви и Польщі, аж до сполучення тих держав под володінем Ягайлов» (1880 р.) та інші, на думку сучасних істориків, давно застаріли і мають цінність лише в контексті суто історіографічних досліджень. Незважаючи на це, вони були першими спробами інтерпретації минулого в дусі української соборності в Галичині. Крім того, праці О.Барвінського не вписувалися в дискурс народницької історіографії, що панувала тоді, оскільки величезний вплив

на нього справила краківська історична школа, яка сповідувала інші методологічні принципи [25, с. 31].

Та особливою заслугою О.Барвінського в галузі історичної науки є публікація «Руської історичної бібліотеки» – першого серійного видання фахової історичної літератури українською мовою, що розпочалося 1883 р. в Тернополі при сприянні В.Антоновича [6, с. 60]. Варто зауважити, що ця ідея мала не тільки академічне, а й виразне антимосквофільське спрямування: публікація серйозних історичних праць повинна б на практиці довести соборність усіх розділених кордонами українських земель і продемонструвати наявність окремого від росіян історичного досвіду. При цьому обговорювалися проблеми історичної термінології – раніше її практично не існувало. В Галичині були розповсюджені терміни «Русь» і «руський», а назва «Україна» популярністю не користувалася. Тоді В.Антонович запропонував об'єднати дві назви в одну, і таким чином з'явилася згодом дуже популярна формула «Русь-Україна». 1894 р. видання «Руської історичної бібліотеки» продовжило НТШ. Тут в перекладах українською мовою були опубліковані 24 монографії наддніпрянських вчених: В.Антоновича, М.Дашкевича, О.Єфременка, М.Костомарова, І.Лінниченка та інших. Окремі томи серії «Руської історичної бібліотеки» присвячувалися народним рухам в Україні у XVIII ст. та становищу селянства й міщанства України XV – XVIII ст. Ця добре продумана серія історичних праць виконала важливу функцію – ознайомлення галичан з основними досягненнями наддніпрянських авторів у царині історії України [6, с. 60].

Підсумовуючи огляд, варто зазначити, що науковцями Галичини кінця XIX – початку XX ст. було створено чимало ґрунтовних досліджень, наукових статей, археографічних праць, популярних розвідок з історії українських земель тощо. Їхні автори, дотримуючись різних методологічних принципів, намагалися об'єктивно показати окремі сторінки нашої історії, створити перші узагальнюючі дослідження з української історії, ввести до наукового обігу неопублікований джерельний матеріал тощо. Незважаючи на те, що переважна більшість з них втратили на сьогоднішній день своє наукове значення, вони становлять неабияку цінність для дослідження подій національно-культурного руху українців краю кінця XIX – початку XX ст., оскільки дозволяють прослідкувати за роботою окремих наукових осередків та вчених Галичини зазначеного часового проміжку.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Калакура Я. Історичне джерелознавство: підручник для студентів історичних спеціальностей вищих навчальних закладів / Я. Калакура, І. Войцехівська, Б. Корольов та ін. – К.: Либідь, 2002. – 488 с.
2. Гнатюк В. Передмова // Науковий збірник, присвячений проф. Михайлови Грушевському учениками і прихильниками з нагоди його десятилітньої праці в Галичині (1894 – 1904). – Львів, 1906. – С. УІ-УІІІ.
3. Грушевський М. Львівське наукове товариство імені Шевченка і його внески у вивчення південної Русі // Грушевський М.С. Твори: у 50 т. / Редкол. П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П.Сохань. – Львів, Світ, 2005. – Т. 7: Серія «Історичні студії і розвідки (1900 – 1906)». – С. 505-531.
4. Паславський І. Культурно-національний рух на Україні кінця XVI – першої половини XVII ст. в оцінці М.Грушевського // Жовтень. – 1989. – № 1. – С. 95 – 97; Возняк С. І.Франко про національне питання і шляхи його розв'язання в Галичині // Іван Франко: статті і матеріали. – Львів, 1964. – Вип. 11. – С. 5-17.
5. Винар Л. Життя і наукова діяльність Михайла Грушевського // Український історик. – 1966. – № 1 – 2. – С. 15-31.
6. Бурдуланюк В. Зв'язки галицьких і наддніпрянських істориків у кінці XIX – на початку XX ст. // Галичина: всеукраїнський науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. – 2006 / 2007. – № 12 – 13. – С. 58-67.
7. Дашкевич Я. Стан і напрями джерелознавчих та історіографічних досліджень історії України (друга половина XIX – початок XX ст.): Автореф. дис... доктора іст. наук: 07. 00. 09 «Історіографія, джерелознавство та методи історичного дослідження». – К., 1994. – 45 с.
8. Костюк В. Наукова спадщина Михайла Павлика // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових статей. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2006. – Вип. 323 – 324. – С. 68-73.
9. Педич В. Підготовка кадрів національних істориків історичною школою М.Грушевського у Львові (1894 – 1914 рр.) // Вісник Прикарпатського університету. Історія. – 1998. – Вип. 1. – С. 167-174.
10. Смолій В. М.Грушевський і деякі питання історіографічного процесу на Україні кінця XIX – початку XX ст. // Історія України. – 2001. – № 41. – С. 1-10.

11. Грушевський М. Громадський рух на Україні-Руси в XIII віці // Записки НТШ. – 1892. – Кн. 1. – С. 1-28.
12. Грушевський М. Вступний виклад з давньої історії України, виголошений у Львівському університеті 30 вересня 1894 р. // Записки НТШ. – 1894. – С. 140-150.
13. Грушевський М. Передмова до першого видання // Історія України-Руси в одинадцяти томах, дванадцяти книгах. Т. 1 до початку XI віка / Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 1991. – 736 с.
14. Прицак О. Історіософія Михайла Грушевського // Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 1991. – С. LIV-LVII.
15. Смолій В., Сохань П. Видатний історик України // Грушевський М.С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 1991. – С. VIII-XXXIX.
16. Сохань П. Творча спадщина М.Грушевського і сучасність // Грушевський М.С. Твори: у 50 т. / Редкол. П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. редактор П.Сохань. – Львів: Світ, 2002. – Т. 1. Серія «Суспільно-політичні твори (1894 – 1907)». – 2002. – С. 14-46.
17. Грушевський М.С. Автобіографія, 1906 р. // Великий українець: матеріали з життя та діяльності М.С. Грушевського / Упоряд. А. Демиденко. – К.: Веселка, 1992. – С. 197-213.
18. Грушевський М. Про видання джерел до історії українсько-руської. Записка до філологічного відділу Наукового товариства ім. Шевченка // Грушевський М.С. Твори: у 50 т. / Редкол. П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П.Сохань. – Львів, Світ, 2003. – Т. 5: Серія «Історичні студії і розвідки (1888 – 1896)». – С. 29-32.
19. Коментарі // Грушевський М.С. Твори: у 50 т. – Т. 5. – С. 395-345.
20. Дневник Якова Марковича. 1735 – 1740 рр. / Видав В.Модзалевський // Жерела до історії України-Руси. – 1913. – Т. 10. – 240 с.
21. Франко І. Панщина та її скасування 1848 р. в Галичині // Франко І. Зібрання творів у 50 т. – Т. 47. Історичні праці (1898 – 1913). – К.: Наукова думка, 1986. – С. 7-122.
22. Франко І. Півстоліття. Нарис історії Австрії від р. 1840 до 1890 // Франко І. Зібрання творів у 50 т. – Т. 46. Книга 2. Історичні праці (1891 – 1897). – К.: Наукова думка, 1986. – С. 7-23.
23. Франко І. Матеріали і уваги до історії австро-руського відродження 1772 – 1848 р. // Франко І. Зібрання творів у 50 т. – Т. 29. Літературно-критичні праці (1893 – 1895). – К.: Наукова думка, 1981. – С. 403-410.
24. Павлик М. Проза. Публіцистика. Листування (з маловідомої спадщини) / Упорядник Качкан В.А. – Львів: Світ, 1995. – 156 с.
25. Чорновіл І. Тягар прагматизму, або Олександр Барвінський у світлі сучасності // Барвінський О. Спомини з мого життя: Частина перша та друга / Упор. Альбіна Шацька, Олесь Федорук. – Нью-Йорк – Київ.: Смолоскип, 2004. – С. 17-35.

Шологон Л.И. НАУЧНЫЕ ТРУДЫ КОНЦА XIX – НАЧАЛА XX ВЕКА КАК ИСТОЧНИК К ИЗУЧЕНИЮ НАЦИОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО ДВИЖЕНИЯ УКРАИНЦЕВ ГАЛИЦИИ УКАЗАННОГО ВРЕМЕННОГО ПРОМЕЖУТКА

В статье анализируются научные труды с истории М.Грушевского, И.Франка и других авторов. Они дают возможность получить информацию о развитии украинской исторической науки Галиции конца XIX – начало XX века.

Ключевые слова: научные труды, ученые, историческая наука, Галиция.

Shologon L.I. SCIENTIFIC WRITINGS AT THE END OF THE 19TH – BEGINNING OF THE 20TH CENTURIES AS A SOURCE FOR STUDY OF THE NATIONAL AND CULTURAL MOVEMENT OF UKRAINIANS RESIDING IN GALYCHYNA REGION OF THE MENTIONED TIMES INTERVAL

In the article it is analysed the scientific writings of M Hrushevsky, I Franko and another authors. It gives a possibility to receive the information about development Ukrainian historical science of Galychyna at the end of the 19th – beginning of the 20th

Key words: scientific writings, scientists, historical science, Galychyna.